EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 20. 5. 2020
COM(2020) 523 final

Odporúčanie

**ODPORÚČANIE RADY,**

**ktoré sa týka národného programu reforiem Rumunska na rok 2020 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady ku konvergenčnému programu Rumunska na rok 2020**

Odporúčanie

# ODPORÚČANIE RADY,

## ktoré sa týka národného programu reforiem Rumunska na rok 2020 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady ku konvergenčnému programu Rumunska na rok 2020

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 121 ods. 2 a článok 148 ods. 4,

so zreteľom na nariadenie Rady (ES) č. 1466/97 zo 7. júla 1997 o posilnení dohľadu nad stavmi rozpočtov a o dohľade nad hospodárskymi politikami a ich koordinácii[1], a najmä na jeho článok 9 ods. 2,

so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1176/2011 zo 16. novembra 2011 o prevencii a náprave makroekonomických nerovnováh[2], a najmä na jeho článok 6 ods. 1,

so zreteľom na odporúčanie Európskej komisie,

so zreteľom na uznesenia Európskeho parlamentu,

so zreteľom na závery Európskej rady,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre zamestnanosť,

so zreteľom na stanovisko Hospodárskeho a finančného výboru,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre sociálnu ochranu,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre hospodársku politiku,

keďže:

(1) Komisia prijala17. decembra 2019 ročnú stratégiu udržateľného rastu, čo znamenalo začiatok európskeho semestra pre koordináciu hospodárskych politík na rok 2020. Náležite pri tom zohľadnila Európsky pilier sociálnych práv, ktorý vyhlásili Európsky parlament, Rada a Komisia 17. novembra 2017. Komisia prijala 17. decembra 2019 na základe nariadenia (EÚ) č. 1176/2011 aj správu o mechanizme varovania, v ktorej Rumunsko určila za jeden z členských štátov, vo vzťahu ku ktorým sa vykoná hĺbkové preskúmanie.

(2) Správa o Rumunsku na rok 2020[3] bola uverejnená 26. februára 2020. Posudzoval sa v nej pokrok, ktorý Rumunsko dosiahlo pri plnení odporúčaní pre jednotlivé krajiny prijatých Radou 9. júla 2019[4], následné opatrenia v nadväznosti na odporúčania prijaté v predchádzajúcich rokoch a pokrok Rumunska pri dosahovaní jeho národných cieľov

[1] Ú. v. ES L 209, 2.8.1997, s. 1.
[2] Ú. v. EÚ L 306, 23.11.2011, s. 25.
[3] SWD(2020) 522 final.
[4] Ú. v. EÚ C 301, 5.9.2019, s. 117.

stratégie Európa 2020. Bolo v nej zahrnuté aj hĺbkové preskúmanie podľa článku 5 nariadenia (EÚ) č. 1176/2011, výsledky ktorého boli takisto uverejnené 26. februára 2020. Na základe svojej analýzy Komisia dospela k záveru, že v Rumunsku existujú makroekonomické nerovnováhy. Slabé miesta súvisia najmä s nákladovou konkurencieschopnosťou a prehlbujúcim sa deficitom bežného účtu v kontexte expanzívnej fiškálnej politiky a nepredvídateľného podnikateľského prostredia.

(3) Svetová zdravotnícka organizácia 11. marca 2020 oficiálne vyhlásila vypuknutie nákazy COVID-19 za globálnu pandémiu. Táto pandémia predstavuje pre občanov, spoločnosti a ekonomiky závažné ohrozenie verejného zdravia. Vyvíja výrazný tlak na verejné systémy zdravotnej starostlivosti, narúša globálne dodávateľské reťazce, vyvoláva volatilitu na finančných trhoch, spôsobuje otrasy v oblasti spotrebiteľského dopytu a negatívne vplýva na rôzne odvetvia hospodárstva. Ohrozuje pracovné miesta, príjmy ľudí a podnikanie spoločností. Spôsobila zásadný ekonomický otras, ktorý už teraz nepriaznivo ovplyvňuje Európsku úniu. Komisia prijala 13. marca 2020 oznámenie[5], v ktorom vyzvala na koordinovanú ekonomickú reakciu na krízu, pričom táto reakcia by mala zahŕňať všetkých aktérov na vnútroštátnej úrovni i na úrovni Únie.

(4) Niekoľko členských štátov vyhlásilo výnimočný stav alebo zaviedlo núdzové opatrenia. Všetky núdzové opatrenia by mali byť striktne primerané, nevyhnutné, časovo obmedzené a v súlade s európskymi a medzinárodnými normami. Mali by podliehať demokratickému dohľadu a nezávislému súdnemu preskúmaniu.

(5) Komisia prijala 20. marca 2020 oznámenie o aktivácii všeobecnej únikovej doložky Paktu stability a rastu.[6] Doložkou stanovenou v článku 5 ods. 1, článku 6 ods. 3, článku 9 ods. 1 a článku 10 ods. 3 nariadenia (EÚ) č. 1466/97 a v článku 3 ods. 5 a článku 5 ods. 2 nariadenia (ES) č. 1467/97 sa uľahčuje koordinácia rozpočtových politík v obdobiach prudkého hospodárskeho poklesu. Komisia vo svojom oznámení adresovanom Rade vyjadrila názor, že vzhľadom na očakávaný prudký hospodársky pokles vyvolaný vypuknutím nákazy COVID-19 umožňujú súčasné podmienky aktiváciu tejto doložky. Ministri financií členských štátov vyjadrili 23. marca 2020 súhlas s posúdením Komisie. Aktivácia všeobecnej únikovej doložky umožňuje dočasný odklon od postupu úprav smerom k dosiahnutiu strednodobého rozpočtového cieľa za predpokladu, že to neohrozí fiškálnu udržateľnosť zo strednodobého hľadiska. Pokiaľ ide o nápravnú časť paktu, Rada môže na základe odporúčania Komisie takisto rozhodnúť, že prijme revidovanú fiškálnu trajektóriu. Všeobecnou únikovou doložkou sa nepozastavujú postupy Paktu stability a rastu. Členským štátom to umožňuje odchýliť sa od rozpočtových požiadaviek, ktoré by sa za bežných okolností uplatňovali, zatiaľ čo Komisii a Rade to umožňuje uskutočniť potrebné opatrenia koordinácie politík v rámci paktu.

(6) V záujme obmedzenia a kontroly šírenia pandémie, posilnenia odolnosti vnútroštátnych systémov zdravotnej starostlivosti a zmiernenia sociálno-ekonomických následkov prostredníctvom podporných opatrení pre podniky a domácnosti, ako aj v záujme zabezpečenia primeraných zdravotných a bezpečnostných podmienok na pracovisku s cieľom obnoviť hospodársku činnosť treba ďalej konať. Únia by mala v plnej miere využiť rozličné nástroje, ktoré má k dispozícii, na podporu úsilia členských štátov v týchto oblastiach. Členské štáty a Únia by zároveň mali spolupracovať na príprave opatrení, ktoré sú potrebné na

[5] COM(2020) 112 final.
[6] COM(2020) 123 final.

návrat k normálnemu fungovaniu našich spoločností a hospodárstiev a k udržateľnému rastu, pričom tieto opatrenia by mali okrem iného zahŕňať zelenú a digitálnu transformáciu a mali by vychádzať z ponaučení z tejto krízy.

(7) Kríza spôsobená ochorením COVID-19 poukázala na flexibilitu, ktorú ponúka jednotný trh v oblasti prispôsobenia sa mimoriadnym situáciám. Na to, aby bolo možné zabezpečiť rýchly a hladký prechod do fázy oživenia a voľný pohyb tovaru, služieb a pracovníkov, je však nutné, aby sa mimoriadne opatrenia, ktoré bránia normálnemu fungovaniu jednotného trhu, odstránili hneď, ako stratia svoje opodstatnenie. Súčasná kríza poukázala na potrebu krízových plánov pripravenosti v sektore zdravotníctva, ktoré zahŕňajú najmä zlepšené nákupné stratégie, diverzifikované dodávateľské reťazce a strategické rezervy základných potrieb. Ide o kľúčové prvky pre vypracovanie rozsiahlejších plánov pripravenosti na krízu.

(8) Zákonodarca Únie už zmenil príslušné legislatívne rámce[7], aby umožnil členským štátom mobilizovať všetky nevyužité zdroje z európskych štrukturálnych a investičných fondov na riešenie mimoriadnych účinkov pandémie ochorenia COVID-19. Uvedenými zmenami sa zabezpečí dodatočná flexibilita i zjednodušené a racionalizované postupy. V snahe zmierniť tlaky v oblasti peňažných tokov môžu členské štáty v účtovnom roku 2020 – 2021 zároveň využiť 100-percentnú mieru spolufinancovania z rozpočtu Únie. Rumunsko sa nabáda, aby uvedené možnosti v plnej miere využilo na pomoc jednotlivcom a odvetviam, ktoré tieto výzvy zasiahli najviac.

(9) Sociálno-ekonomické následky pandémie sa v dôsledku výrazných nedostatkov v oblasti investícií a produktivity práce a odlišných modelov špecializácie v jednotlivých rumunských regiónoch pravdepodobne prejavia nerovnomerne. To so sebou prináša značné riziko, že v Rumunsku dôjde k prehlbovaniu regionálnych rozdielov, čím sa zvráti už pozorovaný trend mierneho znižovania rozdielov medzi hlavným mestom a ostatnými regiónmi alebo medzi mestskými a vidieckymi oblasťami. V kombinácii s rizikom dočasného prerušenia procesu konvergencie medzi jednotlivými členskými štátmi si súčasná situácia vyžaduje cielenú reakciu v oblasti príslušnej politiky.

(10) Rumunsko predložilo 8. mája 2020 svoj národný program reforiem na rok 2020 a 14. mája 2020 svoj konvergenčný program na rok 2020. S cieľom zohľadniť prepojenia medzi nimi sa obidva programy posudzovali súčasne.

(11) Na Rumunsko sa v súčasnosti vzťahuje nápravná časť Paktu stability a rastu.

(12) Rada 3. apríla 2020 rozhodla, že v Rumunsku existuje z dôvodu nedodržania kritéria deficitu v roku 2019 nadmerný deficit. Toto rozhodnutie bolo založené na aktualizovaných fiškálnych cieľoch vlády, ktoré odrážali údaje o plnení rozpočtu od

---

[7] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/460 z 30. marca 2020, ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 1301/2013, (EÚ) č. 1303/2013 a (EÚ) č. 508/2014, pokiaľ ide o osobitné opatrenia na mobilizáciu investícií v systémoch zdravotnej starostlivosti členských štátov a v iných odvetviach ich hospodárstiev v reakcii na výskyt ochorenia COVID-19 (Investičná iniciatíva v reakcii na koronavírus) (Ú. v. EÚ L 99, 31.3.2020, s. 5) a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/558 z 23. apríla 2020, ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 1301/2013 a (EÚ) č. 1303/2013, pokiaľ ide o špecifické opatrenia na zabezpečenie mimoriadnej flexibility pri využívaní európskych štrukturálnych a investičných fondov v reakcii na výskyt ochorenia COVID-19 (Ú. v. EÚ L 130, 24.4.2020, s. 1).

začiatku roka k danému dňu. Výsledný deficit verejných financií za rok 2019 vo výške 4,3 % HDP toto porušenie potvrdil. Toto porušenie bolo výsledkom nepretržitého hromadenia fiškálnych nerovnováh v dôsledku expanzívnej fiškálnej politiky od roku 2016 v období silného hospodárskeho rastu. Systematické a opakované odchýlky od vnútroštátnych fiškálnych pravidiel počas daného obdobia spôsobili, že tieto pravidlá sú z veľkej časti neúčinné. Rumunsko okrem toho opakovane nedokázalo prijať účinné opatrenia v reakcii na odporúčania Rady, ktoré mu boli adresované v súvislosti s postupom pri značnej odchýlke. Rada takisto vydala 3. apríla 2020 odporúčanie s cieľom odstrániť nadmerný deficit verejných financií v Rumunsku najneskôr do roku 2022.

(13) Dlhodobá udržateľnosť verejných financií v Rumunsku bola už pred vypuknutím nákazy COVID-19 ohrozená v dôsledku vysokých rozpočtových deficitov a predpokladaného značného nárastu nákladov na starnutie, najmä dôchodkov. Sociálne dôchodky sa v septembri 2019 zvýšili o 15 %. Na základe zákona o dôchodkoch prijatého v lete 2019 sa v septembri 2020 majú zvýšiť o 40 % a v septembri 2021 sa majú opäť prepočítavať smerom nahor. Výdavky na dôchodky by sa tak v priebehu rokov 2020 až 2022 podstatne zvýšili. Riziká v oblasti fiškálnej udržateľnosti ešte viac zvyšujú vplyv pandémie COVID-19 na hospodársku činnosť a fiškálne úsilie potrebné na jeho zmiernenie. Kvôli predchádzajúcim rozhodnutiam v oblasti fiškálnej politiky zostali Rumunsku len malé fiškálne rezervy na to, aby mohlo čeliť dôsledkom výskytu nákazy COVID-19.

(14) Vláda vo svojom konvergenčnom programe na rok 2020 plánuje zhoršenie celkového salda verejných financií z deficitu vo výške 4,3 % HDP v roku 2019 na deficit vo výške 6,7 % HDP v roku 2020 a očakáva sa, že pomer dlhu verejnej správy k HDP sa zvýši z úrovne 35,2 % v roku 2019 na 40,9 % v roku 2020. Makroekonomický a fiškálny výhľad je ovplyvnený vysokou neistotou v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19. Okrem toho existujú špecifické riziká pre jednotlivé krajiny, z ktorých vychádzajú rozpočtové prognózy. Napríklad sa zdá, že niektoré príjmové položky podľa odhadov nie sú v súlade s podkladovými makroekonomickými prognózami, zatiaľ čo zmiernenie niektorých súčasných výdavkových položiek sa javí ako založené na opatreniach fiškálnej konsolidácie, ktoré v programe nie sú uvedené.

(15) Rumunsko prijalo v reakcii na pandémiu ochorenia COVID-19 a v rámci koordinovaného prístupu Únie rozpočtové opatrenia na zvýšenie kapacity svojho systému zdravotnej starostlivosti, zamedzenie šíreniu pandémie a poskytnutie pomoci tým osobám a odvetviam, ktoré boli obzvlášť ťažko zasiahnuté. Podľa konvergenčného programu na rok 2020 dosiahnu tieto rozpočtové opatrenia výšku 1,2 % HDP. Zahŕňajú dávku súvisiacu s technickou nezamestnanosťou pre zamestnancov a podobné dávky pre iné kategórie pracovníkov, zdravotnícke vybavenie a iné výdavky na pomoc v boji proti ochoreniu COVID-19 a bonusy pre zamestnancov v sektore zdravotníctva, ktorí pracujú s pacientmi nakazenými ochorením COVID-19. Vláda navyše oznámila opatrenia, ktoré síce nemajú priamy vplyv na rozpočet, ale prispejú k podpore pomoci na zabezpečenie likvidity pre podniky. Medzi tieto opatrenia patria odklady dane, urýchlenie preplácania DPH, úverové záruky pre malé a stredné podniky (MSP), dočasné moratórium na splátky bankových úverov pre domácnosti a MSP a odloženie nájomného a poplatkov za služby spojené s obchodnými priestormi pre MSP. Celkovo sú opatrenia, ktoré prijala rumunská vláda, v súlade s usmerneniami stanovenými v oznámení Komisie o koordinovanej hospodárskej reakcii na vypuknutie nákazy COVID-19.

(16) Na základe prognózy Komisie z jari 2020 sa odhaduje, že pri nezmenených politikách bude saldo verejných financií Rumunska v roku 2020 na úrovni –9,2 % HDP a v roku 2021 na úrovni –11,4 % HDP. Komisia predpokladá, že pomer dlhu verejnej správy k HDP dosiahne v roku 2020 úroveň 46,2 %.

(17) Rumunsko vyhlásilo 16. marca 2020 výnimočný stav. Od 25. marca 2020 sa zatvorili všetky školy a obchody s výnimkou obchodov, v ktorých sa predávajú výrobky základnej potreby, a začali platiť obmedzenia prekračovania hraníc. Na verejnosti bol povolený pohyb len v obmedzených prípadoch a na osoby staršie než 65 rokov sa vzťahovali ešte prísnejšie opatrenia. Rumunsko zaviedlo aj zákaz cestovania do niektorých krajín a v niekoľkých mestách vyhlásilo prísnu karanténu. Táto situácia sa negatívne odrazila vo výrobnom odvetví hospodárstva, keďže opatrenia na obmedzenie pohybu mali výrazne záporný vplyv na hospodársku činnosť. Niekoľko výrobcov v priemyselnom odvetví odstavilo v marci výrobu, čo malo značné vedľajšie účinky v kľúčových odvetviach, ako je automobilový priemysel. Podobný vývoj sa zaznamenal aj v maloobchodnom sektore a sektore stravovacích a ubytovacích služieb. Súhrnný účinok týchto skutočností spôsobí, že hospodárstvo sa v roku 2020 dostane do recesie. Výnimočný stav sa skončil 14. mája 2020 a Rumunsko oznámilo, že postupne bude uvoľňovať opatrenia na obmedzenie pohybu. Od 15. mája 2020 boli zavedené opatrenia zamerané na uvoľňovanie obmedzenia pohybu v mestách, čiastočné otváranie komerčného maloobchodu a povinné nosenie ochranných rúšok v uzavretých verejných a obchodných priestoroch, verejnej doprave a na pracoviskách. Začiatkom mája 2020 niektorí výrobcovia v automobilovom priemysle postupne obnovili svoju činnosť. Vláda pripravuje ďalšie opatrenia zamerané na oživenie hospodárstva.

(18) Pandémia vyvinula na systém zdravotnej starostlivosti nevídaný tlak. Kríza zasiahla systém poznačený štrukturálnymi nedostatkami, ako sú nízke výdavky a nerovnaký prístup k zdravotnej starostlivosti. V tejto súvislosti je zásadnou výzvou zlepšenie odolnosti systému zdravotnej starostlivosti a jeho schopnosti reagovať na otrasy. Rumunsko nakupovalo v rámci bezprostrednej reakcie kritický zdravotnícky materiál a zahrnulo náklady na lekárske ošetrenie súvisiace s ochorením COVID-19 do balíka minimálnych dávok pre nepoistené osoby. Odolnosť systému zdravotnej starostlivosti oslabuje značný nedostatok zdravotníckeho personálu vrátane rodinných lekárov, ako aj zastarané zdravotnícke zariadenia, nedostatok zdravotníckeho materiálu, nedostatočná odborná príprava zdravotníckych pracovníkov a obmedzená kontinuita a integrácia medzi rôznymi úrovňami starostlivosti. Ohlásené neuspokojené liečebné potreby boli na vzostupe už pred krízou vyvolanou ochorením COVID-19 a pravdepodobne došlo k zhoršeniu prístupu k zdravotnej starostlivosti. V dôsledku pandémie sa ešte výraznejšie prejavili regionálne rozdiely a nedostatky v poskytovaní zdravotnej starostlivosti pre skupiny obyvateľstva s nízkym príjmom a starších ľudí. Starnutie obyvateľstva a migrácia predstavujú z dlhodobejšieho hľadiska výzvu, ktorá zvyšuje tlak na udržateľnosť systému zdravotnej starostlivosti. So zreteľom na ochorenie COVID-19 je rovnako dôležité riešiť štrukturálne problémy vrátane rozvoja preventívnej, ambulantnej a komunitnej starostlivosti pomocou dobre zacielených opatrení verejnej politiky. Na posilnenie rumunského systému zdravotnej starostlivosti prostredníctvom zabezpečenia zdravotníckych pracovníkov a zariadení, posilnenia technologického a aplikovaného výskumu a zlepšenia pokrytia a dostupnosti zdravotníckych služieb pre všetkých občanov – aj vo vidieckych oblastiach – a to aj pomocou využívania služieb elektronického zdravotníctva budú potrebné dlhodobé investície.

(19) Rýchly hospodársky rast v posledných rokoch priniesol zlepšenie sociálnych podmienok. Hrubý disponibilný príjem domácností sa v roku 2019 zvýšil o 5,7 %. Riziko chudoby a sociálneho vylúčenia sa v roku 2019 nachádzalo na úrovni 31,2 %, čo patrilo k najvyšším hodnotám v EÚ, momentálne však stabilným tempom klesá. Vplyv pandémie na hospodárstvo však môže viesť k zhoršovaniu sociálnych podmienok. Očakáva sa, že chudoba a sociálne vylúčenie vrátane detskej chudoby, chudoby zamestnaných osôb a príjmovej nerovnosti sa budú zvyšovať, pričom medzi najohrozenejšie skupiny budú patriť pracovníci s neštandardnými zmluvami, nedeklarovaní pracovníci, samostatne zárobkovo činné osoby, Rómovia, osoby so zdravotným postihnutím, staršie osoby a bezdomovci. Rozsah a primeranosť opatrení sociálnej ochrany a účinnosť daňového a dávkového systému sú pri prerozdeľovaní príjmu aj naďalej obmedzené. Deti vo vidieckych oblastiach a neformálnych osadách majú obmedzený prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a starostlivosti v ranom detstve, primeranej výžive, zdravotnej starostlivosti a bývaniu. Sociálne transfery majú len veľmi obmedzený vplyv na znižovanie chudoby a sociálny referenčný index používaný ako základ pre väčšinu sociálnych dávok sa neaktualizoval od roku 2008. Primeranosť podpory minimálneho príjmu zostáva jednou z najnižších v EÚ. Hoci sa reforma minimálneho inkluzívneho príjmu prijala v roku 2016, bola znovu odložená na rok 2021. Sociálne a základné služby zostávajú aj naďalej z veľkej časti nedostatočné, a to aj v oblastiach ako voda a sanitácia, energetika a bývanie. Územné rozdelenie je navyše nerovnomerné a vyznačuje sa významnými rozdielmi medzi vidieckymi a mestskými oblasťami a jednotlivými regiónmi. To môže obmedziť schopnosť potlačiť vplyv pandémie. Potenciál, ktorým disponuje sociálne hospodárstvo pri zlepšovaní sociálnych podmienok, zostáva stále nevyužitý.

(20) Vývoj na trhu práce bol v roku 2019 naďalej pozitívny, naďalej však pretrvávajú rozdiely medzi regiónmi, vidieckymi a mestskými oblasťami a sociálno-ekonomickými skupinami. Eviduje sa vysoká úroveň neaktivity, najmä v prípade žien, mladých ľudí, osôb s nízkou kvalifikáciou, osôb so zdravotným postihnutím a starších ľudí. V súvislosti s vypuknutím nákazy COVID-19 je pravdepodobné, že existujúce výzvy sa prehĺbia a zároveň bude rýchlo rásť nezamestnanosť a neaktivita. Podľa prognózy Komisie sa v roku 2020 očakáva zvýšenie nezamestnanosti na úroveň 6,5 % a v roku 2021 jej pokles na úroveň 5,4 %. Nedeklarovaná práca je aj naďalej výzvou a jej negatívny vplyv môže byť v súčasnej situácii ešte výraznejší, čím sa zdôrazňuje potreba podporovať prechod na deklarovanú prácu. Preto majú včasné a cielene prispôsobované služby zamerané na potreby zraniteľných skupín a pracovníkov zasiahnutých touto krízou obrovský význam. Okrem nedávno spustenej schémy podpory pre technickú nezamestnanosť majú pre posilnenie odolnosti trhu práce v krátkodobom a dlhodobom horizonte zásadný význam zlepšovanie prístupu k režimom skráteného pracovného času, podpora opatrení náhrady príjmov, pružných foriem organizácie práce a telepráce pre zasiahnutých pracovníkov so zapojením sociálnych partnerov.

(21) Pretrvávajúci nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami a nedostatok zručností podporený demografickým vývojom spolu s obmedzeným významom vzdelávania a odbornej prípravy pre trh práce obmedzovali potenciál Rumunska v oblasti hospodárskeho rastu aj pred pandémiou. Podiel dospelých, ktorí sa zúčastňujú na vzdelávacích činnostiach, bol v roku 2019 na úrovni 1,3 %, čo patrí medzi najnižšie hodnoty v EÚ. Nízka účasť na vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve prehlbuje nerovnosť príležitostí medzi žiakmi. Spravodlivosť, inkluzívnosť a kvalita vzdelávania zostávajú aj naďalej významnými výzvami a v tejto oblasti sú potrebné strategické reformy. Rumunsko má vysoký podiel osôb, ktoré predčasne

ukončili školskú dochádzku (15,3 % v roku 2019), a mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy (14,7 %, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2018 mierny nárast). Stále neexistuje žiadny integrovaný celonárodný mechanizmus zameraný na predčasné ukončovanie školskej dochádzky. Výsledky vzdelávania, najmä vo vidieckych a v ekonomicky znevýhodnených oblastiach, sa nezlepšujú. Účasť na vysokoškolskom vzdelávaní je nízka a zostáva nedostatočne zosúladená s potrebami trhu práce. Mimoriadne nízky stále zostáva aj počet absolventov v oblasti vedy, technológií, inžinierstva a matematiky (STEM). Rumunsko dosahuje slabé výsledky v mnohých zložkách digitálneho hospodárstva a sociálneho indexu vrátane digitálnych verejných služieb, digitálnych zručností celkového obyvateľstva a digitalizácie podnikov. Základné digitálne zručnosti a základné softvérové zručnosti sú jedny z najnižších v EÚ. Z dôvodu nedostatočnej digitálnej infraštruktúry, učebných materiálov a nedostatočných digitálnych zručností predstavuje prechod na diaľkové vzdelávanie spôsobené vypuknutím nákazy COVID-19 výzvy pre inštitúcie vzdelávania a odbornej prípravy, pedagógov a študentov, a to najmä pre znevýhodnených študentov a Rómov.

(22) V dôsledku pandémie a z nej vyplývajúcich opatrení na obmedzenie pohybu boli dodávateľské reťazce v celej krajine prerušené a podniky museli obmedziť svoju činnosť, či dokonca zatvoriť prevádzky, čo má za následok, že ľudia nemôžu pracovať. Podniky všetkých veľkostí – najmä malé a stredné podniky – sú narušením obchodu a obmedzeniami pohybu výrazne zasiahnuté a čelia obmedzeniam likvidity a rizikám bankrotu. Vláda prijala súbor opatrení, ktoré kombinujú individualizovanú pomoc podnikom a ochranu príjmov pre všetkých pracovníkov postihnutých touto situáciou. Na zotavenie sa z krízy budú potrebné dodatočné zdroje na udržanie podpory pre podniky aj domácnosti. Osobitnú pozornosť bude treba venovať odvetviu služieb, pretože utrpelo najväčšie straty, a očakáva sa, že niektoré jeho pododvetvia budú v recesii ešte dlhšie než výroba. Vládna reakcia zahŕňa zriadenie schémy verejných záruk (IMM Invest) s krytím vo výške 15 miliárd leu na poskytovanie štátnych záruk malým a stredným podnikom pri uzatváraní zmlúv o bezúročných pôžičkách na financovanie investícií a zabezpečenie prevádzkového kapitálu. Tieto záruky budú môcť využívať banky, ktoré musia zostať dobre kapitalizované a likvidné, aby boli schopné zabezpečiť nevyhnutný tok úverov pre domácnosti a spoločnosti. Vzhľadom na doteraz relatívne obmedzenú úlohu bánk pri poskytovaní úverov podnikom – najmä inovačným malým a stredným podnikom – nemusia samotné úverové záruky stačiť.

(23) Pokiaľ ide o podporu oživenia hospodárstva, bude dôležité, aby sa prednostne realizovali pripravené verejné investičné projekty a aby sa podporili investície súkromného sektora, a to aj prostredníctvom príslušných reforiem. Táto kríza ešte jasnejšie ukázala, že v Rumunsku existuje kritická potreba opätovne spustiť výstavbu infraštruktúry v oblastiach, ako je udržateľná doprava, čistá energia, environmentálna infraštruktúra a infraštruktúra digitálnych služieb. Mestská doprava trpí v dôsledku slabej organizácie odvetvia a nízkej administratívnej kapacity miestnych poskytovateľov. Systém odpadového hospodárstva sa aj naďalej vyznačuje veľmi nízkou mierou recyklácie komunálneho odpadu a veľmi častým výskytom skládok. Uskutočňovanie národného energetického a klimatického plánu si bude vyžadovať investície do čistej výroby a využívania energie, ako aj do premeny monopriemyselných regiónov a regiónov s vysokými emisiami uhlíka. Je potrebné zintenzívniť úsilie o rozšírenie a modernizáciu infraštruktúry pitnej vody a odpadových vôd. Investície do siete na monitorovanie ovzdušia sú nevyhnutné aj v dôsledku vážnych štrukturálnych nedostatkov. Takisto treba modernizovať

a zabezpečovať interoperabilitu všetkých digitálnych verejných služieb, ktoré generujú spoločné využívanie informácií, a to aj v oblasti sociálnych vecí, vzdelávania a zdravotníctva. Veľké regionálne rozdiely a nízka produktivita v niektorých odvetviach predstavujú prekážky pre dlhodobý udržateľný rast. Rovnako dôležité sú investície na podporu konkurencieschopnosti hospodárstva prostredníctvom podpory činností v oblasti výskumu a vývoja, inovačných MSP a integrácie do strategických hodnotových reťazcov Únie. Investície spoločností do výskumu a vývoja sú aj naďalej na nízkej úrovni a smerujú len do malého počtu pododvetví, ktoré sú do veľkej miery závislé od priamych zahraničných investícií. Klesajúce financovanie výskumu a vývoja viedlo k nízkej kvalite vedeckej a technologickej sféry a k slabým prepojeniam medzi vedeckou obcou a podnikmi. Programovanie Fondu na spravodlivú transformáciu na obdobie 2021 – 2027 by mohlo Rumunsku pomôcť vyriešiť niektoré výzvy, ktoré predstavuje prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo, a to najmä v oblasti uvedenej v prílohe D k správe o krajine[8]. To by Rumunsku umožnilo čo najlepšie tento fond využívať.

(24) Reforma verejnej správy stagnuje. Nie je zavedený žiadny účinný rámec pre strategické a rozpočtové plánovanie, čo má dominový efekt na strategickú víziu dlhodobého rozvoja krajiny, stanovovanie priorít činností a koordináciu politík na centrálnej a miestnej úrovni. Odvetvový strategický rámec je roztrieštený a niekedy sa prekrýva, pričom pri opatreniach, ktoré sa majú prijať v rámci odvetví, nie sú stanovené priority. Úloha generálneho sekretariátu vlády v oblasti strategického riadenia stále nie je konsolidovaná. Vysoká roztrieštenosť právomocí a zdrojov aj naďalej ovplyvňuje poskytovanie verejných služieb, a to najmä na úrovni miest a obcí a v chudobných komunitách. Byrokracia a nedostatočná kapacita pri poskytovaní kvalitných služieb vrátane digitálnych služieb majú najmä počas tejto krízy negatívny vplyv na občanov a podniky. Ťažkopádne administratívne postupy pri zakladaní podnikov spolu s regulačnými požiadavkami kladenými na poskytovateľov služieb vrátane regulovaných povolaní stále bránia rozvoju trhu. Posilnená spolupráca medzi rumunskými orgánmi dohľadu nad trhom a colnými orgánmi môže pomôcť znížiť objem nevyhovujúcich výrobkov dovážaných z krajín mimo Únie. Časté reorganizácie a nadmerné využívanie dočasných zamestnancov pôsobia obmedzujúco na nezávislosť administrácie. Implementácia správy a riadenia štátom vlastnených podnikov je stále výzvou.

(25) Predvídateľnosť rozhodovania zostáva aj naďalej pomerne významným problémom. Pred krízou sa dodržala len približne tretina ročného vládneho plánu. Počet mimoriadnych legislatívnych opatrení zostal veľmi vysoký, čo vytvára neistotu a pravdepodobne bráni investíciám. Napríklad opatrenie GEO 114/2018 malo významné sociálno-ekonomické účinky na niekoľko odvetví vrátane finančného sektora. Kým ustanovenia s negatívnym vplyvom na bankový sektor boli zrušené, v platnosti sú stále niektoré z opatrení, ktoré by mohli mať vplyv na dlhodobú životaschopnosť druhého piliera dôchodkových fondov. Predvídateľnosť a stabilita právnych predpisov v oblasti verejného obstarávania sú aj naďalej dôležitými výzvami. Efektivita verejného obstarávania je naďalej problematická, takisto ako nezvratnosť určitých opatrení, najmä zefektívnenie kontroly *ex ante*. V zlepšovaní správy, kvality a účinného využívania posúdení regulačného vplyvu sa dosiahol len malý pokrok. Neexistuje inštitucionálny rámec na kontrolu kvality na úrovni verejnej správy a stále sa posudzujú možnosti na zriadenie orgánu pre posudzovanie regulačného vplyvu. Fungovanie sociálneho dialógu je stále obmedzené, a to najmä na

[8] SWD(2020) 522 final.

sektorovej úrovni, zatiaľ čo zmysluplné a nepretržité zapájanie sociálnych partnerov má so zreteľom na súčasnú krízu pre úspech každej stratégie ukončenia opatrení a oživenia hospodárstva zásadný význam. Zriadený inštitucionálny rámec pre konzultácie sa primerane nevyužíva pri rozhodovacom procese a v dostatočnej miere nezapája sociálnych partnerov do navrhovania a uskutočňovania reforiem. Diskusie o zmenách zákona o sociálnom dialógu a o revízii hospodárskych odvetví uviazli na mŕtvom bode. Uskutočňovanie následných opatrení nadväzujúcich na odporúčania, ktoré Medzinárodná organizácia práce vydala v apríli 2018, je stále neisté. Chýbajúci trvalý objektívny mechanizmus na stanovovanie minimálnej mzdy môže mať negatívny vplyv na podnikateľské prostredie.

(26) Zatiaľ čo súčasné odporúčania sa zameriavajú na riešenie sociálno-ekonomických vplyvov pandémie a na uľahčenie oživenia hospodárstva, odporúčania pre jednotlivé krajiny z roku 2019 prijaté Radou 9. júla 2019 zahŕňali aj reformy, ktoré sú nevyhnutné na riešenie strednodobých až dlhodobých štrukturálnych výziev. Tieto odporúčania sú naďalej relevantné a budú sa aj naďalej monitorovať počas celého budúcoročného cyklu európskeho semestra. To isté platí aj pre odporúčania týkajúce sa hospodárskych politík súvisiacich s investíciami. Tieto odporúčania by sa mali zohľadniť pri strategickom plánovaní financovania politiky súdržnosti po roku 2020, a to aj v prípade zmierňujúcich opatrení a stratégií ukončenia opatrení v súvislosti so súčasnou krízou.

(27) Po niekoľkých nepriaznivých posledných rokoch došlo k zmierneniu tlakov na bankový sektor, keďže viaceré opatrenia, ktoré v minulosti vyvolávali obavy, vrátane bankovej dane, sa začiatkom roka 2020 zrušili. Bankový sektor vstúpil do súčasnej krízy vyvolanej ochorením COVID-19 dobre kapitalizovaný a likvidný, zatiaľ čo podiel nesplácaných úverov klesol pod 5 %. Rovnako dôležité pre zachovanie odolnosti bankového sektora a schopnosti bánk absorbovať otrasy sú opatrenia prijaté vládou na podporu domácností a podnikov, najmä MSP. Komerčné banky takisto prijali opatrenia na podporu svojich klientov, ako napríklad odloženie splátok istiny a úrokov, predĺženie splátok úveru, zabezpečenie likvidity v bankomatoch a zníženie poplatkov za online služby. Národná banka Rumunska znížila 20. marca 2020 sadzbu menovej politiky a oznámila, že začne na sekundárnom trhu nakupovať vládne cenné papiere denominované v rumunských leu s cieľom zabezpečiť bezproblémové financovanie reálnej ekonomiky a verejného sektora. Napriek prijatým opatreniam vrátane obozretnej pružnosti, ktorú poskytujú orgány dohľadu, sa kvalita aktív v nadchádzajúcich mesiacoch pravdepodobne zhorší. Dodržiavanie obozretných noriem pri poskytovaní úverov a uprednostnenie podpory životaschopných dlžníkov prispeje v tomto ohľade k zabezpečeniu kvality aktív v bankovom sektore. Zabezpečenie stabilného a predvídateľného regulačného prostredia pre banky je navyše dôležitým predpokladom zachovania ich aktívnej úlohy pri poskytovaní úverov ekonomike a pri podpore oživenia hospodárstva.

(28) Významné právne úpravy a politický tlak na súdnictvo v rokoch 2017, 2018 a vo väčšej časti roku 2019 ovplyvnili efektívnosť, kvalitu a nezávislosť justičného systému a jeho schopnosť vyšetrovať a postihovať korupciu na vysokých miestach. Hoci vláda v súčasnosti podporuje opatrenia na predchádzanie korupcii a jej postihovanie a preukázala ochotu zvrátiť niektoré najkontroverznejšie opatrenia, Rumunsko ešte neprijalo potrebné legislatívne zmeny. Tieto problematické body sú predmetom monitorovania v rámci mechanizmu spolupráce a overovania. V rámci tohto mechanizmu Komisia aj naďalej monitoruje reformu súdnictva a boj proti korupcii

v Rumunsku. Tieto oblasti preto v odporúčaniach pre Rumunsko nie sú zahrnuté, ale sú dôležité pre rozvoj pozitívneho sociálno-ekonomického prostredia v krajine.

(29) Európsky semester poskytuje rámec pre nepretržitú koordináciu hospodárskych politík a politík zamestnanosti v Únii, čo môže prispieť k udržateľnému hospodárstvu. Členské štáty vo svojich národných programoch reforiem na rok 2020 zhodnotili pokrok v dosahovaní cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja. Zabezpečením plného vykonávania ďalej uvedených odporúčaní Rumunsko prispeje k pokroku pri dosahovaní cieľov udržateľného rozvoja a k spoločnému úsiliu, ktorým je zabezpečenie konkurencieschopnej udržateľnosti v Únii.

(30) Komisia vykonala v kontexte európskeho semestra na rok 2020 komplexnú analýzu hospodárskej politiky Rumunska, ktorú uverejnila v správe o tejto krajine na rok 2020. Zároveň posúdila konvergenčný program na rok 2020, národný program reforiem na rok 2020 a následné opatrenia v nadväznosti na odporúčania adresované Rumunsku v predchádzajúcich rokoch. Zohľadnila nielen ich význam pre udržateľnú fiškálnu a sociálno-ekonomickú politiku v Rumunsku, ale aj ich súlad s pravidlami a usmerneniami Únie vzhľadom na potrebu posilniť celkovú správu hospodárskych záležitostí Únie zabezpečením vstupov na úrovni Únie do budúceho vnútroštátneho rozhodovania.

(31) Rada na základe uvedeného posúdenia preskúmala konvergenčný program na rok 2020 a jej stanovisko[9] je zohľadnené najmä v odporúčaní 1.

(32) Rada na základe hĺbkového preskúmania vykonaného Komisiou a tohto posúdenia preskúmala národný program reforiem na rok 2020 a konvergenčný program na rok 2020. V týchto odporúčaniach sa zohľadňuje potreba riešiť pandémiu a uľahčiť oživenie hospodárstva, čo sú prvé kroky nevyhnutné na to, aby sa mohlo začať s úpravou nerovnováh. Odporúčania, ktoré sa priamo týkajú makroekonomických nerovnováh, ktoré Komisia identifikovala na základe článku 6 nariadenia (EÚ) č. 1176/2011, sú premietnuté v odporúčaní 4,

TÝMTO ODPORÚČA, aby Rumunsko v rokoch 2020 a 2021 prijalo opatrenia s cieľom:

1. Vykonávať fiškálne politiky v súlade s odporúčaním Rady z 3. apríla 2020[10], a zároveň prijať všetky opatrenia potrebné na účinné riešenie pandémie, udržanie hospodárstva a podporu následného oživenia. Vyhnúť sa vykonávaniu trvalých opatrení, ktoré by ohrozili fiškálnu udržateľnosť. Posilniť odolnosť systému zdravotnej starostlivosti, a to aj v oblasti zdravotníckych pracovníkov a zdravotníckeho materiálu, a zlepšiť prístup k zdravotníckym službám.

2. Zabezpečiť primeranú náhradu príjmu a rozšíriť opatrenia sociálnej ochrany a prístup k základným službám na všetkých. Zmierniť vplyv krízy na zamestnanosť prostredníctvom vytvorenia pružných foriem organizácie práce a aktivačných opatrení. Posilniť zručnosti a digitálne vzdelávanie a zabezpečiť rovnaký prístup k vzdelávaniu.

3. Zabezpečiť podporu likvidity pre hospodárstvo, ktorú budú môcť využívať podniky a domácnosti, najmä pre malé a stredné podniky a samostatne zárobkovo činné osoby. Prednostne realizovať pripravené verejné investičné projekty a podporiť

[9] Podľa článku 9 ods. 2 nariadenia Rady (ES) č. 1466/97.
[10] Ú. v. EÚ C 116, 8.4.2020, s. 1 – 3.

investície súkromného sektora zamerané na podporu oživenia hospodárstva. Zamerať investície na zelenú a digitálnu transformáciu, a to najmä na udržateľnú dopravu, infraštruktúru digitálnych služieb, čistú a efektívnu výrobu a využívanie energetickej a environmentálnej infraštruktúry, a to aj v uhoľných regiónoch.

4. Zlepšiť kvalitu a účinnosť verejnej správy a predvídateľnosť rozhodovania, a to aj pomocou primeraného zapojenia sociálnych partnerov.

V Bruseli

*Za Radu*
*predseda*